

Пролог. ЛОВЕЦЬ ТІНІ

Ми народжуємося на світ і помираємо в забутті.

От і з ним сталося саме так. Він народився вже врруге, але спершу мав померти. Платою за це було забуття: він не знав, хто він.

«Я не існую», — повторював подумки, бо то була єдина відома йому правда.

Куля, що пробила йому скроню, знищила минуле, а разом з минулим — його особистість. Однак не зачепила загальної пам'яті й тих ділянок мозку, що відповідають за мовні навички, а він — от дива! — розмовляв мовами багатьма.

Отой неймовірний талант володіти численними ідіомами був єдиним, що залишалося йому від колишнього себе.

Лежачи в палаті однієї з лікарень Праги, чекаючи гізнатися, хто він такий, якось посеред ночі він раптом прокинувся й уздрів біля свого ліжка сумирного на вигляд незнайомця з ретельно зачесаним набік чорнявим волоссям і молодим юначим обличчям. Той йому всміхнувся й промовив лише одну фразу:

— Я знаю, хто ти.

Оті слова мали подарувати йому полегшення, однак виявилися лише прелюдією до нової таємниці, адже вігразу по тому одягнений у темне чоловік поклав перед ним два заклеєних конверти.

В одному, як він пояснив, лежав чек на ім'я отримувача на суму у двадцять тисяч євро й паспорт з вигаданим ім'ям, де бракувало лише фото.

У другому була захована правда.

Чоловік його не підганяв з рішенням, надавши стільки часу, скільки він потребував. Адже не завжди на користь знати про самих себе все, у цьому разі йому надали групу можливість.

— Подумай як сліг, — порадив незнайомец. — Скільки людей мріє опинитися на твоєму місці? Скільки хотілося б, аби амнезія стерла назавжди всі помилки, поразки та болі минулого, щоб розпочати із чистого аркуша, як забажається? Якщо вибереш цей шлях, викинь другий конверт, не розпечатуючи, послухай моєї поради.

Щоб допомогти йому з вибором, чоловік повідомив, що там, на дворі, його ніхто не шукав і не чекав. Тому що не було в нього ані сім'ї, ані родичів.

Затим пішов, забравши із собою свої таємниці.

А от він залишився споглядати два конверти протягом решти ночі й кількох наступних днів. Щось підказувало йому: той чоловік від самого початку добре знав, що він вибере.

Біда була в тому, що сам він цього не знав.

Якщо зважати на химерність пропозиції, вміст другого конверта навряд чи йому сподобався б. «Я не знаю, хто я», — знову й знову повторював він подумки, однак швидко збагнув, що певну частину своєї натури таки знає: він нізащо не зміг би прожити решту свого життя з отим сумнівом.

Отже, напередодні випуски з лікарні він знищив конверт із чеком та фальшивим паспортом, щоб не залишалося можливості передумати. Потім розпечатав той, що мав розкрити йому правду.

У конверті лежав квиток на потяг до Рима, трохи грошей та адреса церкви.

Сан-Луїджі-деї-Франчезі.

Йому знадобився цілий день, щоб дістатися пункту призначення. Він сів на огню з найдалших від вівтаря лав центральної нави цієї монументальної споруди — бездоганного синтезу Відродження й бароко — і просидів так кілька годин. Численні захоплені мистецтвом туристи, які товклися в церкві, не звертали на нього уваги. Він і сам розхвилювався, опинившись посеред такої неймовірної краси. З усіх культурних пізнань, якими ненаситно живилася його чиста, як білий аркуш, пам'ять, оті, що стосувалися шедеврів мистецтва навколо, він так легко не забув би — у цьому він був твердо переконаний.

Однак іще не знав, яким чином вони були з ним пов'язані.

Коли пізно ввечері юрби відвідувачів почали рідіти, ще й зважаючи на грозу, яка насувалася на місто, він сховався в одній з кабінок сповідальні. Адже не знав, куди можна ще податися.

Вхідні церковні ворота зачинили, світло вимкнули, приміщення освітлювало лише слабке мерехтіння свічок. На дворі зарядив дощ. Від гуркоту грому повітря в церкві тремтіло.

Отоді в напівтемряві почувся голос, що луною прокотився по наві:

— Ходи-но сюди, Маркусе.

Отже, он як його звали. Щойно почув своє ім'я, у нього не виникло в душі того, на що він сподівався. Звичайна собі комбінація звуків, нічого знайомого.

Маркус вийшов зі схованки й рушив на пошуки чоловіка, з яким зустрічався лише раз, у Празі. Він помітив його на віддалі, за огнією з колон; той стояв перед боковою капелю. Стояв спиною до нього й не рухався.

— Хто я?

Чоловік не відповів. Він далі дивився просто себе: стіни маленької капели прикрашали три великі картини.

— Караваджо намалював ці полотна з 1599 до 1602 року: «Покликання святого Матвія», «Намхнення святого Матвія» та «Мучеництво святого Матвія». Моє улюблене оце, третє.

Він вказав на те, що праворуч. Тоді повернувся до Маркуса:

— За християнським віруванням, святого Матвія, апостола та євангеліста, жорстоко вбили.

На полотні роботи Караваджо святий лежить на підлозі, тоді як кат замахується наг ним мечем, готуючись убити. Присутні навколо них свідки розбігаються хто куди, нажахані тим, що коїться, розступаючись перед злом, що от-от має статися. Матвій замість того, щоб відсахнутися, схватися від своєї долі, простягає вперед руку, чекаючи смертельного удару, який має подарувати йому мученицьку смерть, а разом з нею — вічну святість.

— Караваджо був неабияким розпусником і гультьєєм, спілкувався з найнижчими прошарками римського суспільства й часто гля створення картин шукав приклади з реального життя, свідком яких став на вулиці. Саме тут — у світі жорстокості й насилля. Отож спробуй на мить уявити собі, що в цій сцені немає нічого святого, ніякого душеспасіння, спробуй уявити на місці біблійних персонажів звичайних людей... Що ти тепер бачиш?

Маркус на мить замислився:

— Убивство.

Чоловік ледве помітно кивнув, по тому промовив:

— Хтось вистрілив тобі в голову в готельному номері в Празі.

Доц надворі заторохтів гучніше, підсилений луною порожньої церкви. Маркус подумав, що чоловік показав йому це полотно не знічев'я, а з певною метою. Щоб змусити замислитися, ким він сам міг бути в тій сцені на картині. Жертвою чи катом?

— Інші на цьому полотні бачать спасіння — я ж не можу спромогтися побачити щось інше, окрім зла, — сказав Маркус. — Чому?

Тієї миті, як блискавка освітлила церковні вітражі, чоловік усміхнувся:

— Мене звати Клементе. Ми з тобою священники.

Його признання вразило Маркуса до глибини душі.

— Частка твого мозку, твоєї свідомості, про яку ти забув, спроможна розпізнавати ознаки зла. Аномалії.

Маркусові не вірилося, що в нього є такий талант.

Тоді Клементе поклав йому руку на плече:

— Є місце, у якому світло зустрічається з темрявою. Там, у цій країні тіней, де все розмите, заплутане й непевне, і відбувається найважливіше. Ми хранителі цієї межі. Але всупереч усьому іноді через неї щось прогиряється. Моє завдання — повернути це щось назад, до світу темряви.

Священник помовчав, поки останнє відлуння його слів не розчинилося в гуркоті грому.

— Колись давно ти прийняв обітницю: ніхто не повинен знати про твоє існування. Ніколи. Я можу сказати тобі, хто ти, тільки в короткий проміжок часу, що триває між ударом блискавки й гуркотом грому.

У проміжок часу, що триває між ударом блискавки й гуркотом грому...

— Хто я? — ніяк не міг уторопати Маркус.

— Останній представник святого ордену. Пенітенціарій. Ти забув про світ, але й світ забув про вас. Однак були часи, коли люди називали вас ловцями тіні.

Місто Ватикан — найменша суверенна держава у світі.

Її площа ледве сягає одного квадратного кілометра. Ватикан розташований відразу поза будівлею базиліки

Святого Петра. Його кордони захищені високим товстим фортечним муром.

Колись давно ціле Вічне місто належало Папі. Однак відтоді, як 1870 року Рим приєднали до новоствореного Королівства Італія, понтифік сховався в тому невеличкому анклаві, щоб звідти надалі керувати церквою.

Як і годиться будь-якій автономній державі, Ватикан має власну територію, свій народ та органи влади. Його громадяни діляться на священнослужителів і мирян залежно від того, чи прийняли вони сан. Дехто мешкає всередині оточеної кам'яним муром держави, хтось — поза її стінами, на італійській території, і щодня їздить сюди-туди, щоб дістатися на роботу до одного із численних офісів або відомств, через одні з п'яти фортечних воріт, які дають змогу потрапити до Ватикану.

Усередині держави-фортеці є всі належні інфраструктура та служби: супермаркет, поштове відділення, маленька лікарня, аптека, суд, що ухвалює постанови за канонічним правом, і невеличка електростанція. А ще — летовище для гелікоптерів і навіть залізничний вокзал, однак ними може користуватися для подорожей тільки понтифік.

Офіційна мова — латинська.

На території невеликого міста-країни окрім базиліки, папської резиденції та урядових палаців є великі парки, а також Ватиканські музеї, які щодня відвідують тисячі туристів з усього світу, щоб завершити свій маршрут у Сікстинській капелі. Там вони завмирають, щоб, звівши догори голови, помилуватися фрескою «Страшного суду» Мікеланджело.

Саме там усе й розпочалося.

Приблизно о четвертій, за дві години до усталеного зачинення музеїв, персонал почав потихеньку підганяти відвідувачів і скеровувати їх до виходу без якихось пояснень. Одночасно із цим на решті території невеличкою

держави мирянам рішуче пропонували якомога швидше повертатися до своїх домівок, що були тут, усередині, чи поза мурами. Тим, хто мешкав усередині, забороняли полишати житло до надання нових розпоряджень. Цей суворий наказ був чинний і для священнослужителів, які мали повернутися до своїх приватних будинків або численних внутрішніх помешкань.

Швейцарська гвардія — особиста охорона Папи Римського, що історично складалася із солдатів-найманців, яких від 1506 року наймали виключно по католицьких кантонах Швейцарії, — дістала наказ заблокувати всі входи й виходи до міста, починаючи із центральних воріт Святої Анни. Усі прямі телефонні лінії було перекрито, а мобільний зв'язок заблоковано.

О шостій вечора того холодного зимового дня місто-фортеця було цілком ізольоване від решти світу. Ніхто не міг потрапити всередину, вийти або поспілкуватися із кимось ззовні.

Ніхто, окрім двох осіб, що перетнули двір Сан-Дамазо та Лоджії Рафаеля в цілковитій темряві.

Електростанція вимкнула постачання енергії на всій великій ділянці паркової зони Ватикану. Їхні кроки лунали в цілковитій тиші.

— Треба поквапитися, в нас у запасі лише тридцять хвилин, — мовив Клементе.

Маркус і сам знав, що виняток не міг тривати довго, бо тоді в когось поза межами міста могли виникнути підозри. Якщо вірити тому, що сказав приятель, для преси вже заздалегідь підготували пояснення: офіційною причиною такої особливої форми ізоляції був генеральний іспит нової програми евакуації на випадок екстрених ситуацій.

Однак справжня причина мала залишатися в цілковитій таємниці.

Перед тим як заглибитися в паркову зону, обидва священники увімкнули кишенькові ліхтарики. Паркова зона пролягала на двадцяти трьох гектарах — половині всієї території держави Ватикан. За ландшафтним стилем і типологією вона була розмежована на італійські сади, англійський парк, французькі сади, де зібрано найрізноманітніші зразки флори з усіх кінців світу. То була гордість усіх понтифіків. Багато хто з пап гуляв, медитував і молився на тих алеях, поміж тими рослинами й деревами.

Маркус і Клементе ступали обсадженими живим парканом із самшиту стежинами. У деяких місцях кущі були так ретельно обстрижені вмiлими садiвниками, що скидалися на мармурові статуї. Вони пройшли під розлогим листям пальмових дерев і кронами ліванських кедрів під плескіт води в сотнях фонтанів і водограїв, розташованих у парковій зоні, звернули до розарію, який улаштували за наказом Папи Іоанна ХХІІІ, де тепер щовесни квітли троянди особливого сорту, названого на честь найсвятішого Папи.

По той бік фортечних мурів лунав гуркіт і шум транспортного руху Рима. А з їхнього боку все навколо заповнили тиша й безгоміння.

«Однак спокою нема, — зауважив подумки Маркус. — Принаймні тепер». Спокій порушило те, що сталося того ж таки дня, відразу після обіду, коли стало відомо про знахідку.

У місці, куди рушили двоє пенітенціаріїв, природа не мала такого доглянутого вигляду, як у решті парку. У середині зелених легень Ватикану була одна ділянка, де дерева й кущі могли рости вільно, як їм заманеться. Справжній ліс у два гектари.

Єдиний вид догляду, що час від часу здійснювали за ним, передбачав періодичне видалення сухих гілок. Саме це й робив садівник, який ударив на сполох.

Маркус і Клементе здіймалися на невеликий пагорб. Зійшовши нагору, навели світло ліхтариків на коротку

низину просто себе, у центрі якої жандарми — ватиканські поліціянти — обгородили жовтою стрічкою клаптик землі. Агенти вже провели перевірку місцевості й збрали всю необхідну для розслідування інформацію та аналізи, після чого дістали наказ покинути територію.

«Для того, щоб могли прийти ми», — сказав подумки Маркус. По тому наблизився до огороженого стрічкою периметра, присвітив собі ліхтариком і побачив.

Людський торс.

Голий. Йому відразу спав на думку Бельведерський торс — велетенська безголова статуя Геркулеса без рук і без ніг, що зберігалася саме у Ватиканських музеях; милуючись нею, надихався Мікеланджело. Однак у рештках бідолашної жінки, над якою так по-звірячому познущалися, нічого поетичного не було.

Хтось відтяв їй голову, ноги й руки. Вони валялися за кілька метрів від тулуба, разом з роздертим на шматки темним одягом.

— Відомо, хто вона?

— Черниця, — відповів Клементе. — По той бік лісу є невелика обитель для самітниць. — Він махнув рукою кудись уперед. — Її особу тримають у таємниці, адже це одна з головних засад ордену, до якого вона належить. Хоча, як на мене, тепер це вже не має ніякого значення.

Маркус нахилився, щоб краще роздивитися. Ніжна шкіра, маленькі груди й проміжність безсоромно виставлені на позір. Коротке біляве волосся, колись приховане покривалом-наміткою, тепер добре було видно на відрубаній голові. Блакитні очі здійняті до неба, ніби в молитві. «Хто ти? — запитав її поглядом пенітенціарій. — Бо немає гіршої долі, як померти безіменним. Хто таке з тобою вчинив?»

— Інколи черниці виходять погуляти до лісу, — повів далі Клементе. — Сюди ніхто ніколи не заходить, і вони можуть молитися собі спокійно.

«Жертва вибрала самотність, — подумав Маркус, — узяла обітницю ізольоватися від людства разом з іншими сестрами-черницями. Ніхто й ніколи більше не побачив би її обличчя. А замість цього все перетворилося на бридкий вияв чийогось злого замислу».

— Важко збагнути вибір цих черниць; багато хто вважає, що краще б їм іти в люди й робити добро, замість того щоб зачинятися в чотирьох стінах, — оголосив Клементе, ніби прочитавши його думки. — Однак моя бабуся завжди казала: «Ти навіть уявити не можеш, скільки разів оці черниці врятували світ своїми молитвами».

Маркус не знав, вірити цьому чи ні. На його думку, важко вважати, що світ урятовано, коли бачиш перед собою таку страшну смерть.

— Ватикан існує вже багато століть, а такого тут ще не траплялося, — додав напарник. — Ми до такого не були готові. Жандармерія проведе внутрішнє розслідування, однак у них немає відповідних ресурсів, щоб вести таку справу. А тому — ніякого патологоанатома чи судмедекспертизи. Ніякої автопсії, відбитків пальців чи ДНК.

Маркус здивовано озирнувся на нього:

— Тоді чому не звернутися по допомогу до італійських служб?

Згідно з домовленостями між двома державами, Ватикан у разі необхідності міг звернутися до італійської поліції. Однак така допомога передбачала тільки контроль за численними прочанами, які відвідували базиліку, або ж запобігання дрібним злочинам на майдані перед нею. Юрисдикція італійської поліції закінчувалася на порозі сходів, що вели до входу в базиліку Святого Петра. Це правило можна було порушувати хіба що в разі нагальної потреби й за особливим проханням.

— По неї звертатися не будуть, це вже вирішено, — підтвердив Клементе.

— Як я зможу проводити розслідування на території Ватикану, щоб ніхто не звернув на мене уваги і — ба більше! — щоб не дізналися, хто я такий?!

— А ти його й не проводитимеш. Хай би хто це вичинив, він прийшов сюди ззовні.

Маркус далі не розумів:

— Як ти можеш таке стверджувати?

— Нам відоме його обличчя.

Почувши це, пенітенціарій аж рота роззявив від здивування.

— Тіло лежить тут приблизно вже годин вісім чи дев'ять, — продовжував Клементе. — Цього ранку, до схід сонця, камери спостереження зняли підозрілого чоловіка, який вештався в парковій зоні. Одягнений наче прибиральник, однак, як пізніше з'ясували, він був у краденому спецодязі.

— Чому він?

— Поглянь сам.

Клементе простягнув йому роздруковку фотографії. На ній камери зареєстрували одягненого в робу садівника чоловіка, верхню частину обличчя якого прикривав козирок кепки. Європеєць, вік визначити важко, хоча достоту за п'ятдесят. При собі мав сіру сумку через плече, на дні якої видно було темну пляму.

— Жандарми переконані, що в ній — сокирка або щось схоже. Він, напевно, зовсім недавно нею скористався, а ота пляма, що ти бачиш, — від крові.

— Чому саме сокирка?

— Тому що інших видів зброї тут марно й шукати. І навіряд чи він зміг би пронести щось інше через усі пости безпеки, охорону та метал-детектори.

— Однак він забрав її із собою, щоб знищити сліди, на той випадок, якщо жандарми звернуться до італійської поліції.

— На виходах контролів значно менше. До того ж, щоб вийти, досить змішатися з юрбою прочан або туристів.

— Може йтися і про якийсь садівничий інвентар...

— Якраз перевіряють, чи нічого не бракує.

Маркус знову поглянув на рештки молодої черниці. Сам того не помічаючи, однією рукою стискав медальйон у себе на шиї — зображення святого архангела Михаїла з вогненным мечем у руках. Захисника пенітенціаріїв.

— Треба йти, — сказав Клементе, — час вичерпано.

Тієї миті десь удалині в лісі почулося шарудіння. Воно наближалося. Маркус підвів голову й побачив, як з темряви виступають чийсь темні силуети. Деякі тримали в руці свічку. При слабкому світлі тих вогників розгледів купку осіб з покритими головами. Їхні обличчя були сховані за темною тканиною.

— Це сестри-черниці, — сказав Клементе. — Прийшли її забрати.

За життя тільки вони могли бачити її зовнішність. Після смерті лише вони могли подбати про її тіло. Таким було правило.

Клементе й Маркус відійшли, поступившись їм місцем. Тоді черниці змогли мовчки стати колом, оточивши тіло бідолашної. Кожна знала, що має робити. Деякі розстелили на землі білі простирадла, інші поклали на нього частини тіла жертви.

І тільки тоді Маркус звернув увагу на звук. Монотонне гудіння, що лунало з-під покривал, за яким були сховані обличчя черниць. Літанія. Молилися латиною.

Клементе вхопив його під лікоть, потягнув за собою. Маркус хотів був уже йти, аж тут одна з черниць пройшла повз нього. І тієї самої миті він чітко розчув фразу: «*Nic est diabolus*».

Диявол тут.

ЧАСТИНА ПЕРША

СОЛЯНИЙ ХЛОПЧИК